

D'N BLIKKEN EMMER

HEEMKUNDEKRING DE RIPS

Nieuwsbrief no. 23
Straatnamen;
De Klotterpeellaan/
Min. Rommedreef.
Pag. 1
De Klotterpeel
Pag. 2
Het natuurgebied
Pag. 3 - 6
Het landbouwgebied
Pag. 7 - 9
Minister Romme
Pag. 9 - 10
De Heidemij en
werkverschaffing.
Pag. 10 -12
De ontginning van
de Klotterpeel.
Pag. 12- 13
Aanleiding Eiermijn
om Klotterpeel te
kopen.
Pag. 13 - 16
Verkoop van de
landbouwgronden en
de komst van boeren
en boerderijen.
Pag. 16 - 21
Opmerkelijke
gebeurtenissen
Pag. 22 - 23
Carnaval.
Pag. 24 - 25

Uit de serie: **Straatnamen van de Rips**. De **Minister Rommedreef** en **Klotterpeellaan**.

De Klotterpeellaan en Minister Rommedreef lopen beide evenwijdig in een Noord-zuid verbinding met de Eiermijndreef en de Kruisberglaan

▲ *Naamborden van de Minister Rommedreef en Klotterpeellaan.*

De gehele Klotterpeel heeft een oppervlakte van 192 ha. Hiervan werd circa 166 ha in de periode 1939/41 als een werkverschaffingsproject ontgonnen. Werkelozen brachten de grond met de hand in cultuur, waarna de grond aan jonge boerengezinnen werd verkocht en die er een nieuw bestaan op wilden bouwen.

En ruim 25 ha werd in 1940 bestemd als natuurgebied met het ven en het

▲ *Minister Rommedreef.*

▲ *Klotterpeellaan.*

Het gebied Klotterpeel.

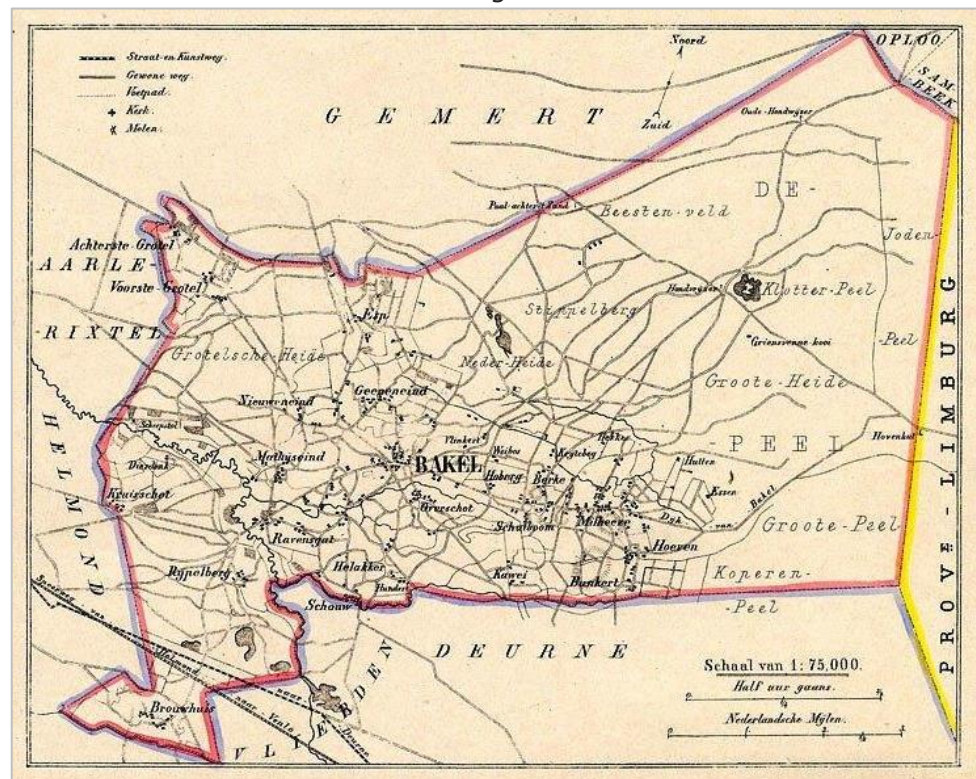
De Klotterpeel was van oudsher een ruig heidegebied met diepe kuilen en glooiende hoogtes. De heide zag eruit als een eindeloze verte met wild begroeide bulten met daar tussen de laagten met wildgras, zompig moer en kleine vennetjes. Tot eind 19^e eeuw was het een niemandsland dat voornamelijk werd gebruikt door boeren uit de naburige dorpen.

Het natte gebied van ca 25 ha, nu het natuurgebied, werd gebruikt om er turf (klot) te steken voor eigen gebruik. Op alle kaarten voor 1800 werd dit gebied ook wel Vossekuijlen genoemd. Op de kaart van Tranchot uit 1810 wordt het met; 'Den ouden Peel' aangeduid. Op alle latere kaarten werd het Klotterpeel genoemd.

Bij de oprichting van het kadaster in 1832 was de totale oppervlakte van de gemeente Bakel 7587 ha, inclusief het heidegebied en het dorp Brouwhuis. In deze zogenaamde Bakelse Peel hadden inwoners van de omliggende gemeenten ook rechten om in dit gebied turf te steken, heide te maaien of bijenkasten te plaatsen. Tussen de bewoners uit deze dorpen was hierover dikwijls onenigheid. En in 1834 werd besloten om het gebied te verdelen tussen de recht hebbende gemeenten. Echter pas in 1864 vond deze verdeling plaats tussen Bakel en Milheeze, Helmond, Aarle Rixtel en Beek en Donk. Na de verdeling in een twaalftal blokken over alle vier de gemeenten, hield de gemeente Bakel nog 2469 ha over. De gronden ten noorden van de huidige Middenpeelweg tot aan Oploo kwamen geheel in handen van de gemeenten Beek en Donk, Aarle Rixtel en Helmond. Het blok grond ten zuiden de Middenpeelweg tot aan de wegen Gemertsdijk en Hazenhutsdijk, werd aan de gemeente Bakel toebedeeld. Aan de westzijde van de weg Milheeze-Oploo kreeg dit de naam Beestenveld en was circa 362 ha groot. Aan de oostzijde van deze weg tot aan de huidige Eiermijndreef, lag het gebied **Klotterpeel** als deel van de Grote Heide en was ca 192 ha groot. Oostelijk van de Eiermijndreef lag nog het gebied Jodenpeel.

De gehele Klotterpeel bestaat in feite uit 2 gedeelten. Ten eerste, het natuurgebied de Klotterpeel met het ven en de omliggende heide in totaal van ruim 25 ha. Ten tweede het daarnaast gelegen grote heidegebied de Klotterpeel van ruim 166 ha en dat nu een woon- en landbouwgebied is.

► *Kaart uit 1867 van de gemeente Bakel, getekend door J. Kuijper. Met de namen Beestenveld, Grootte heide, Jodenpeel en het ven Klotterpeel.*

Natuurgebied de Klotterpeel.

De textielabrikant Cornelis Carp kocht in 1876 circa 400 ha grond van de gemeente Helmond wat de naam Stoppelberg kreeg. Op 29 mei 1884 vroeg hij per brief aan de gemeente Bakel, om aan hem nog een stuk water en heide te verkopen. Dit lag schuin tegenover de Stoppelberg aan de andere kant van de zandweg Milheeze-Oploo. Het was een ven ter grootte van ca 13 ha en de daar omheen liggende afgepaalde heidegrond van circa 12 hectare en dat toen nog Grote Heide werd genoemd. Cornelis wilde in dit gebied op waterwild gaan jagen. De financieel armlastige gemeente Bakel ging hierop in en verkocht dit gebied van 25 ha aan Carp. Later werd het gebied Klotterpeel genoemd.

Vanwege zijn gezondheid vertrok Cornelis in 1891 naar Wiesbaden om te kuren. Hij overleed hier een jaar later. Zijn neef Jacob Arnoud Carp erfde het landgoed Stoppelberg en het ven Klotterpeel en zette het in 1893 te koop.

► *Deel uit een kaart van de Heidemij met het ven Klotterpeel en Adelè's tuin gelegen in het landgoed Stoppelberg. Bron: Archief Heidemij, ATD, 390 en 391 Houtvesterij De Peel.*

De Stoppelberg werd door Abraham Ledeboer gekocht met uitzondering van een klein stukje grond dat later Adelè's tuin werd genoemd. Het ven en Adelè's tuin werden verkocht aan twee heren uit Amsterdam, W.S.J. van Waterschoot van der Gracht, notaris en kamerlid, en P.A.L. van Ogtrop, bankier en makelaar. De families bezaten al sinds 1884 het tegenoverliggend landgoed het Beestenveld. En in 1898 kochten zij ook nog het landgoed De Rips. In 1903 overleed de heer P.A.L. van Ogtrop en de zaken werden door zijn zoon H.J. van Ogtrop overgenomen. Helaas overleed H.J. van Ogtrop na een langdurige ziekte in 1914. Zijn weduwe Aleida van Ogtrop-Hanlo wilde haar aandeel te koop zetten. Ook W. van Waterschoot van de Gracht was op een leeftijd dat hij het landgoed wel van de hand wilde doen.

Hun bezittingen werden in 1915 te koop gezet. Adelè's tuin, de landgoederen Beestenveld en De Rips werden samen met het ven de Klotterpeel verkocht aan John Lijsen. Een Belgische vluchteling die gedurende de 1e Wereldoorlog in een hotel in Wassenaar woonde. Begin 1918 verkocht Lijsen zijn landgoederen weer. Het ven Klotterpeel, Adelè's tuin en het Beestenveld werden gekocht door Union Financière et Terrienne, Société Anonyme¹ uit België.

Rond diezelfde tijd werden in het ven Klotterpeel Belgische geïnterneerden² in tenten gehuisvest. Ze werkten onder leiding van Johannes Bellemakers in de bossen en in de landbouw. Later werden bij de kruising Kruisberglaan en huidige Hazenhutsedijk barakken gebouwd, als nieuw onderkomen voor de Belgische geïnterneerden. Met het beëindigen van de 1e wereldoorlog in augustus 1918 vertrokken alle Belgen terug naar huis. De barakken hadden geen nut meer voor de Union en ze werden dan ook verkocht voor f4.500 aan de gemeente Deurne. Ook Union Financière et Terrienne, Société Anonyme trok zich terug uit Nederland en verkocht hun bezittingen weer.

¹ De Union Financière et Terrienne, was een Société Anonyme, waarin zich vooraanstaande Belgen hadden verenigd. Ze wilden hun geld waardevast houden door middel van beleggingen en aankoop grond in Nederland.

² Dit waren Belgische soldaten die met de inval van de Duitsers in 1914 in Nederland terecht waren gekomen en al die tijd als een soort krijgsgevangenen in Nederlandse kazernes verbleven. Na 1916 mochten ze tewerk worden gesteld onder voorwaarde dat ze geen Nederlandse arbeiders vervingen.

Het ven ter grootte van ca 25 ha werd in 1919 door J. Lijsen aan C. Vattier Kraane verkocht. Het ven met omringende heide was niet geschikt om te ontginnen, maar het had een bijzondere waarde als natuurgebied. In 1940 werd het nog iets vergroot tot ruim 25 ha en de eigendomsrechten gingen over naar Staatsbosbeheer. Vanaf dat moment werd dit unieke landschap tot natuureservaat bestempeld.

In de Nieuwe Venlosche courant van 12 december 1940 stond een artikel waarin werd uitgelegd waarom dit natuureservaat zo belangrijk was. Hier een verkorte versie uit het artikel.: *"Dit typische peelgebied met voornamelijk een groot ven was een van de weinige plekken waar de pijlstaarteed en goudplevier nog broeden. Ook kwamen hier vele andere vogelsoorten voor. Ook amfibieën die alleen op de nattere hei leven. Tevens groeien er in dit ruige landschap verschillende zeldzame plantjes zoals enkele zeldzame orchideeën, Geel Sipelgras en de Smalbladige zonnedauw. Ook vele veenplanten met de wateraardbei, blaasjeskruid en waterviolier."*

◀ *Het plantje Smalbladige zonnedauw.*

Op een van de weinige plekken in Nederland groeit hier het vleesetend plantje de Smalbladige zonnedauw. De insecten worden gevangen met de enigszins beweegbare haren en een kleverige substantie op het einde van de bladeren. Blijft een insect daarop plakken dan buigen de naburige haren zich daar naartoe en zetten het beestje vast.

▲ *Aan de rand van het ven in de Klotterpeel staat Johan Bellemakers in een uitgestrekt ruig en kaal heidegebied, met wijds uitzicht. Foto Nationaal Archief.*

In 1939 besloot het Ministerie van Defensie, als verdedigingslinie, tot de aanleg van het Defensiekanaal, Koordekanaal met de loopgraven en omliggende schuttersputten dwars door de heide en het ven Klotterpeel.

◀ *Militairen bij de aanleg van het Koordekanaal in de Klotterpeel.*

Ook in de naast gelegen Jodenpeel moesten jonge boeren toezien hoe hun grond in beslag werd genomen door het gegraven kanaal en het uitgegraven zand dat bleef liggen op hun landerijen. Tevens werden op het land versperringen opgeworpen. Een regelrechte ramp, want nu stroomde het Maaswater vanuit

het Defensiekanaal via het Koordekanaal door de Jodenpeel, Klotterpeel en Beestenveld richting Elsendorp was de opzet. Echter Door de snelle afvoer van het water kwam het ven droog te staan. Waar monde dit water uiteindelijk uit? Moet ik nog nakijken bij Ruud Wildekamp!!!! Kon in feite nergens naar toe

Na de oorlog trachten de boeren samen met de Boerenbond een financiële vergoeding te krijgen voor hun ingenomen gronden. Dat lukte niet, daarom besloot men in 1948 om het Koordekanaal maar weer te dempen tot aan het ven de Klotterpeel. Dan hadden ze hun grond terug. De kennis en het inzicht van de regulering van de aan en afvoer van het water en mogelijke drainage had men in die tijd nog niet. Wel vulde het ven zich na de demping in het landbouwgebied weer met water.

In 1982 werd er over nagenoeg hetzelfde tracé als uit 1939 een nieuwe brede watergang gegraven die aansloot op het originele Koordekanaal in het Beestenveld. In het landbouwgebied van de Klotterpeel liep deze zuurstofrijke watergang met een grote boog om het ven heen, om tot slot weer in het Beestenveld aan te sluiten. Van het Waterschap De Maas en Aa, kreeg de watergang de naam "Peelse Loop". Door inspanningen van D'n Blikken Emmer werd deze naam op Rips grondgebied weer gewijzigd in de originele naam Koordekanaal. (Over het Koordekanaal komen we apart op terug!)

▲ Een afgeplagd open gebied. Bron: D'n Blikken Emmer/Toon van den Broek.

▲ Vele karren met pijpenstootje werden verwijderd.

Om het ruige open karakter met zijn unieke planten te behouden moet er regelmatig worden ingegrepen. Rond 1978 was het gebied sterk dicht gegroeid met het pijpenstrootje. Een groot gedeelte werd afgeplagd, zodat de oorspronkelijke planten weer nieuwe kansen kregen.

De natuur werd ook een handje geholpen, zoals jaarlijks gebeurde met de beschermde Heidekikker. Elk voorjaar trekken honderden beschermde heidekikkers en andere amfibieën vanuit het bos naar het ven Klotterpeel. Eerst verzamelden natuurliefhebbers ze in emmers om ze de drukke Kruisberglaan over te zetten. In 2005 zijn meerdere tunneltjes onder de weg gemaakt waardoor de kikkers en salamanders zelf het ven kunnen bereiken.

► *Parende Heidekikkers.*

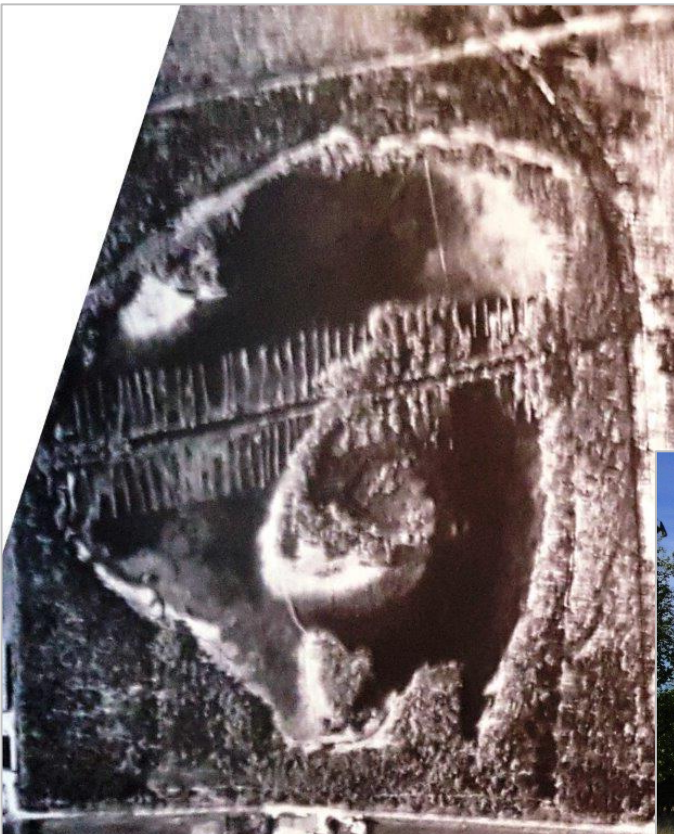

Sinds 2000 lopen er 's zomers Schotse Hooglanders in het gebied. Deze dieren zorgen met hun begrazing, dat de vergassing van het pijpenstrootje en de bebossing wordt tegengehouden. Zo komt er meer variatie in het landschap en blijven de zeldzame pionier planten behouden.

Ook in 2017 onderging de Klotterpeel weer een metamorfose, door grote gebieden te ontdoen van het pijpenstrootje. En om de verwildering van de bomengroei tegen te gaan werden vele bomen gekapt. De Klotterpeel is nu weer een veel opener gebied geworden. Daarnaast zijn de wandelpaden rond de vennen verbeterd en iets naar de hoger gelegen gedeelten verlegd.

◀ *Luchtfoto uit de jaren 40 waar nog goed is te zien waar tot in de 19^e eeuw turf werd gestoken. De ruggen of ribben zijn nog duidelijk zichtbaar. Bron: Blikken Emmer.*

▼ *Het open karakter van de Klotterpeel in 2014 met de gegraven ribben op de achtergrond en het Koordekanaal op de voorgrond. Bron: Bernard Ploegmakers.*

Het Landbouwgebied Klotterpeel van 166 ha.

Met de definitieve verdeling van de heidegebieden in 1864, kreeg dit deel van ruim 166 ha de naam Klotterpeel en bleef in bezit van de gemeente Bakel. In 1884 werd dit gebied van ruim 171 ha in een geclusterde aankoop door aantal landbouwers³ gekocht voor het bedrag van f 1218,-. Waarschijnlijk gebruikten zij het om heide te maaien en plaggen te steken.

Notaris Rovers
TE ASTEN,
zal ten verzoeke van den heer J. A. Carp Jr. te Utrecht, in openbare veiling brengen:
Onder Bakel.
424 Hectaren, 16 aren, 05 centiaren

HEIDE en WATER

geschikt ter ontginning en boschcultuur, waaronder begrepen circa 4 Hectaren Bouwland, Weiland en Boomgaard, met zooged als nieuwe ruïne.

Bouwmanhuizing
Bijsting, Schuur en Schaaapkooi, genaamd „STIPPELBERG.“ kadastraal bekend onder sectie A Nos 297, 298, 299, 300, 301, 302, 1072, 1301, 4 1397 en 1302, belend de heeren Mr. van Water schoot van de Gracht en van Ogtrop te Amsterdam, den heer Ledeboer te Eenschedé, de gemeente Bakel enz.

Aan te bieden éerst in massa, daarna in 4 perceelen, als: circa 117,25 Hectaren Heide naar de zijde van Gemert, circa 130,47,75 Hectaren in het midden, bevattende bovenomschreven Bouwhoeve, circa 125 Hectaren Heide naar de zijde van Venraij en 25,43,30 Hectaren Heide en Water, de Klotterpeel, belend het Middengedeelte.

Te aanvaarden: Huizing en verdere gebouwen met Pinksteren, tuin en weiland met half Maart, het bouwland met oogststoppelbloot. 1894, de heide dadelijk na de toewijzing.

Betaaldag der kooppenningen: 13 Maart 1894.

Bij inzet, op *Woensdag 29 November 1893*; bij toeslag op *Woensdag 13 December 1893*, telkens des avonds om 7 ure, ten koffehuize van Mejuffrouw de weduwe van der Linden te Helmond, aan den Steenweg

Aanwijzing door W. Verbaal, pachter van Stippelberg

Informatiën ten kantore van voornoemden Notaris alwaar kadastrale plans en veilconditiën ter inzage liggen.

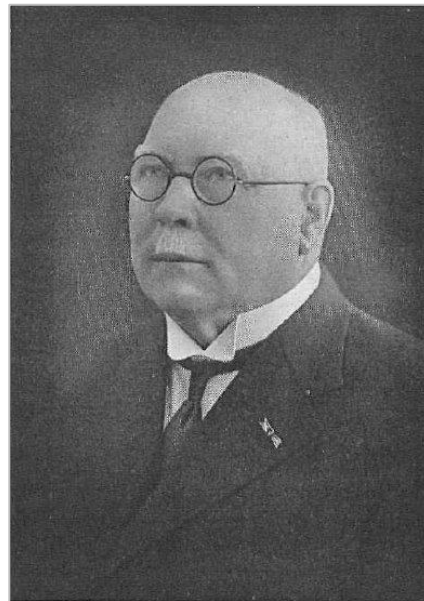
◀ *Advertentie in De Zuid-Willemsvaart 11 november 1893.*

Begin 1911 kocht mejuffrouw Elisabeth Masee in de loop van enkele maanden circa 160 ha heide voor een totaalbedrag van f 6768 van de boeren. Een jaar later verkocht zij de grond voor f 9374,46 aan de NV Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen Ontginning der Klotterpeel. Deze maatschappij was gevestigd te Amsterdam en de directeur was Pieter Johan van den Briel, koopman te Amsterdam. Hij was een broer van haar zwager Albert Pieter van den Briel, die was getrouwd met haar zusje Nicoline Masee.

Deze maatschappij startte met het ontginnen van zo'n 40 ha heide aan de huidige Kruisberglaan. Na 1914 werden de beploegde heidevelden niet meer bewerkt en ingezaaid. En na enkele jaren kwamen de heideplantjes weer gewoon tevoorschijn. In maart 1918 werd deze bovengenoemde vennootschap dan ook weer opgeheven.

De heidegrond werd enkele maanden later aan de Amsterdamse koopman Cornelis George Vattier Kraane verkocht. C. Vattier Kraane was onder andere directeur van het wereldwijd opererende bedrijf NV Blauw Hoedenveem-Vriesseveem. In 1919 kocht hij tevens het ven Klotterpeel van de Belgische organisatie Union Financière et Terrienne.

► *Cornelis George Vattier Kraane.*

De reeds ontgonnen grond werd verpacht aan schaaaphoeder Kanters uit Gemert die hier tijdens de zomermaanden verbleef met zijn kudde schapen. Ze overnachten in het Zwarte Hok⁴.

³ De achttien deelnemende partijen: **1.** M. Raymakers **2.** W. Janssen **3.** J. v. Moorsel-Jonkers **4.** J. en P. Verhoeven en P. Cornelissen **5.** T.L. en H. Reijnders **6.** A.J.H. en J. Swinkels **7.** J. Klaassen-Jaspers **8.** J. Cornelissen **9.** M. Cornelissen-Wits **10.** J. Swinkels **11.** H. Nooijen **12.** A. Jonkers **13.** G. Weltens **14.** P. v.d. Weijer **15.** J. en A. Martens **16.** M. Raymakers **17.** P. v.d. Saar en S Moors **18.** J. van Hout.

⁴ Zie pagina 25

- Klotterpeel gebied totaal
- Klotterpeel natuurreservaat ca 25 ha.
- Zandweg richting Jodenpeel
- De eerste ontginningen in 1939

◀ Kaart uit 1939 met het gebied Klotterpeel dat vanaf 1920 tot begin 1939 in bezit was van dhr. C. Vattier Kraane.

In 1939 kocht de Coöperatie Roermondse Eiernij (CRE) het natuurgebied van ruim 25 ha samen met het heidegebied van ruim 166 ha grootte de Klotterpeel van de heer Vattier Kraane. Het heidegebied zou als een werkverschaffingsproject ontgonnen worden. Met de ontginning in werkverschaffing konden veel werkeloze arbeiders in de omgeving tijdelijk aan werk worden geholpen. Voor dit project werd door de overheid een bedrag van f 145.000 voor lonen begroot en andere kosten f 26.000. In eerste instantie werd het arbeidsloon voor 95 % bekostigd door de overheid. Maar de CRE droeg het natuurgebied Klotterpeel, circa 25 ha, in 1939 over aan Staatsbosbeheer. Toen werd het project voor 100 % bekostigd. De CRE hoefde alleen maar de aankoop van het gebied voor te financieren. Na de ontginning kon het tegen een schappelijke prijs aan de boeren verkocht worden. Verder hadden ze er geen bemoeienis mee, want de Heidemij regelde alle zaken met de overheid en verdere instanties.

Minister C. Romme opende op 30 juni 1939 de Minister Rommedreef. De Min. Rommedreef en de Klotterpeellaan zijn een blijvende herinnering aan de ontginning van de Klotterpeel.

▲ De minister knipt het lint door bij de opening van de weg op 6 juni 1939. Lopend v.l.n.r.; Piet Hertsig, schoolhoofd en secretaris Boerenbond, A. van Rijkckevorsel Commissaris van de Koningin van Noord-Brabant, Minister C. Romme, J. Breukers directeur Eiermijn, mevr. Wijtvliet, dochtertje van burgemeester Wijtvliet en met hoed in de hand burgemeester W. Wijtvliet. Helemaal rechts met de hand in zijn zij Wim Smolders. Rechts op de achtergrond de geïmproviseerde tribune. Bron: Lambert van de Kerkhof, Tussen Crisis en Wederopbouw. Datum uitgave mei 1995.

Minister Rommedreef vernoemd naar minister CPM Romme periode 1937 – 1939.

Carl Romme werd 21 december 1896 in Oirschot geboren. Hij was de zoon van een kantonrechter. Na zijn studie rechten begon hij te werken bij een advocatenkantoor. Tevens was hij werkzaam bij de Rooms katholieke Werkgeversvereniging. In 1920 trouwde hij met Antonia Wiegman, 24-12-1897. Samen kregen ze 4 kinderen.

► Bericht huwelijk uit *De Tijd: Godsdienstig Staatkundig Dagblad* 19 april 1920.

Vanaf 1921 - 1937 zat hij in de Gemeenteraad van Amsterdam. In 1935 werd hij bijzonder hoogleraar in de sociale wetgeving bij de Economische Hogeschool in Tilburg. En in juni 1937 werd hij Minister van Sociale Zaken in het kabinet van Colijn. Het was een tijd van grote werkeloosheid en financiële problemen. Toen hij net minister van Sociale Zaken was, braken er protesten en stakingen uit bij verschillende werkverschaffingsprojecten in het land. De bezwaren waren overal hetzelfde, het loon dat van tevoren werd berekend kon nooit gehaald worden, de slechte werk omstandigheden en geen tegemoetkoming in bijkomende kosten zoals kleding en schoeisel. Vanuit het ministerie kwam alleen de opdracht, degenen die niet aan het werk verschenen, kregen geen steun.

In deze tijd werden werklozen ook gestimuleerd om in nazi-Duitsland te gaan werken. En gedurende de periode 1938- 1939 werden vooral in de grensstreek zo'n 1800 werkeloze mannen gedwongen te werk gesteld in Duitsland. Weigering leidde tot korting op de uitkering.

Plannen van zijn hand, 'Het kwartje van Romme'. Werklozen moesten wekelijks één kwartje van de steun sparen voor de aanschaf van duurzame artikelen. Ook was Romme een warme pleiter voor een kinderbijslagverzekering. Eind 1938 werd dit plan ingediend, maar werd pas na zijn ministerschap doorgevoerd.

◀ *Als fractievoorzitter van de KVP bezoekt C. Romme de kabinetsformateur Mr. R. Steenberghe, 20 februari 1951. Bron: Foto uit ANP Historisch Archief, auteur; ANP*

Vooral de jeugdwerkeloosheid baarde hem zorgen en hij wilde de jongeren via cursussen en werkverschaffing een perspectief bieden. Hij wilde vooral de jeugdwerkeloosheid meer centraliseren. Uit protestantse-christelijke kwam verzet uit angst van onttrekking van de jeugd aan hun gezag. De financiering kwam niet van de grond en in juli 1939 legde hij zijn functie neer als minister.

Hij pakte zijn loopbaan als advocaat weer op en zat in verschillende besturen van verenigingen en organisaties. Na de oorlog richtte hij samen met anderen de Katholieke Volks Partij (KVP) op. Waarvan hij tot 1961 fractieleider was. Hij bleef een actief leven leiden tot aan zijn dood op 16 oktober 1980.

De Nederlandse Heidemaatschappij (NMH) en werkverschaffing periode 1890 -1939.

De Nederlandsche Heidemaatschappij werd in juni 1888 opgericht met als doel 'Het verhogen van het voortbrengend vermogen van den Nederlandsche bodem'. De NMH richtte zich op onderzoek en de eigenschappen van de Nederlandse bodem.

Tijdens de oprichting van de Heidemij werd werkverschaffing al langer ingezet tegen werkeloosheid en landloperij. Maar nu werd het bij kleine gemeenten ook populair om werkverschaffing in te zetten om heidegronden te ontginnen of het verbeteren van wegen. Vooral in de winter was er voor veel landarbeiders geen werk. Voor hen was de werkverschaffing een uitkomst, want anders waren zij aangewezen op de armoedezorg. Het was zwaar werk om de grond met de hand te ontginnen, maar zij waren wel gewend om met de schop te werken.

Naast gemeentelijke ondersteuning waren er ook particuliere instanties die met behulp van werkverschaffing mensen wilden verheffen. Zo was er b.v. de Oranjobond van Orde die met aandelen en particulier geld woeste grond aankocht om via werkverschaffing de werklozen te ondersteunen. Ook was er de Vereniging voor Werkverschaffing die via ontginning, werklozen tijdelijk aan werk hielp. De eerste werkverschaffingsprojecten waren kleinschalig en werden vaak over enkele jaren uitgesmeerd, zodat er voor langere tijd werk was.

► *Bericht Vereniging voor werkverschaffing in Gooi en Eemlander 17 december 1904.*

— Woensdag- en Vrijdagavond a.s., telkens des avonds van af half zeven, zal het Bestuur der Vereeniging voor Werkverschaffing zitting houden tot het inschrijven van werklozen.

Voor het ontwerpen van de plannen en onderzoek bij al deze ontginningen, werd al meteen de hulp van de Heidemij ingeroepen. Ook kwamen opzichters van de Heidemij kijken tijdens de ontginning, om extra advies te geven of hulp te bieden. Naast deze kleinschalige projecten was de Heidemaatschappij ook ontwerper en uitvoerder van grote ontginningen zoals Stippelberg en Beestenveld.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd Nederland getroffen door grote werkeloosheid. Nu waren het vaak arbeiders in fabrieken die geen werk meer hadden. De overheid ging zich nu ook actief inzetten bij grote werkverschaffingsprojecten. Bij deze projecten werd de Heidemij vaak ingeschakeld om deze projecten te ontwerpen, daarna waren ze ook de uitvoerder en zij controleerde de arbeiders en betaalden deze uit. Ook na de oorlog in de jaren 20 bleef werkeloosheid groot. En waren er overal in het land werkverschaffingsprojecten. Waar werkelozen verplicht waren om ongeschoold werk uit te voeren. Zoals bijvoorbeeld het ontginnen van een hoogveengebied, het aanleggen van parken of het graven van kanalen. Werkverschaffingsprojecten die in de jaren 20 tot stand kwamen waren; Stadspark in Sittard, Sportpark De Hooge Donken in 's Hertogen Bosch en in Tilburg werd begonnen met het Wandelbos dat pas voltooid was 1937.

Ook in de Rips werden in 1921/22 in de Jodenpeel op kleine schaal werkelozen ingezet. Ze werden steeds voor korte perioden ingeschakeld bij de ontginning of om sloten te graven. Deze werkelozen kwamen meestal uit Deurne of Bakel. De gemeenten moest wel een bepaalde financiële bijdrage leveren voor deze werkelozen.

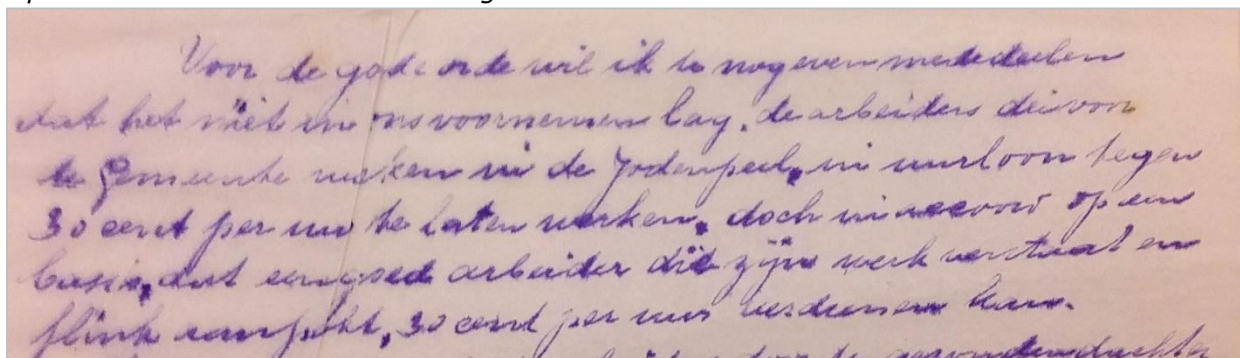
De voorzitter denkt dat er wel naar gekeken is, doch dat men er nog niets aan heeft kunnen doen. Echter zal hierin ten spoedigste verandering gebracht worden.

Vervolgens gaat de raad over in geheim comité, ter bespreking te werkstelling werkloze arbeiders op de Rips, waarvoor door de gemeente 3½ cent per uur bijdrage moet worden verleend.

◀ Raadsvergadering in Deurne waarin moet worden gestemd over een bijdrage aan de werkelozen van een werkverschaffingsproject in De Zuid-Willemsvaart 7 november 1921.

Dit werk werd per behaalde meter uitbetaald. Maar niet **alle** arbeiders waren gewend om met de schop op het land te werken. Een niet ervaren arbeider maakt te weinig meters en kreeg daardoor een veel te laag inkomen. Er werd dan ook flink over geklaagd.

Zo schreef Johan Bellemakers in een brief aan de burgemeester van Bakel; "Het niet in ons voornemen lag, de arbeiders die voor de gemeente werken in de Jodenpeel in uurloon tegen 30 cent per uur te laten werken, doch in akkoord op een basis, dat een goede arbeider die zijn werk verstaat en flink aanpakt, 30 cent per uur verdienen kan. Dit was erg zuur voor onervaren arbeiders."

Voor de gods orde wil ik te zeggen mededeelen dat het niet in ons voornemen lag, de arbeiders die voor de gemeente werken in de Jodenpeel, in uurloon tegen 30 cent per uur te laten werken, doch in akkoord op een basis, dat een goede arbeider die zijn werk verstaat en flink aanpakt, 30 cent per uur verdienen kan.

▲ Stukje uit de brief van J. Bellemakers aan de burgemeester van Bakel 17 juni 1922.

De beurskracht in 1929, die begon in Amerika, veroorzaakte ook een jarenlange crisis met vele werkelozen in Nederland. De overheid bepaalde nu de werkverschaffingsprojecten, de werktijden en de lonen. Deze lonen waren laag en gebonden aan een maximum en bij regen werd niet doorbetaald. In 1932 wilde de

regering Colijn ook de steun voor werkelozen met 15% verlagen. Maar de grote demonstraties van arbeiders hadden succes, want de regering draaide dit besluit terug.

Wel lagen werkverschaffingsprojecten nu vaak steeds verder van de bewoonde wereld. Werkelozen waren verplicht om dit werk aan te nemen. Ze werden in barakken in de omgeving van het project ondergebracht en verbleven daar de hele week. Begin jaren 30 was er ook een werkverschaffing project in het Kanveld te Deurne ter grootte van 600 ha. Johannes Bellemakers was hier aangesteld als hoofdopzichter. Ook hij had wel te maken protesterende arbeiders.

De ontginning van de Klotterpeel in werkverschaffing.

Reeds lang was bekend dat een deel van de Klotterpeel geschikt was om het als cultuurgrond bruikbaar te maken. Ontginning was zeer belangrijk voor Nederland, want met de bevolkingsgroei was er veel meer bouwgrond nodig om alle mensen te voeden. Voor Johan Bellemakers, opzichter bij de Nederlandse Heidemij, was de Klotterpeel belangrijk om in cultuur te brengen. Meer landbouwgrond betekende ook meer inkomen voor de gezinnen in De Rips.

Al vanaf de jaren 20 was het voor hem een doorn in het oog dat dhr. C. Vattier Kraane de Klotterpeel maar niet in cultuur wilde brengen. Volgens Bellemakers werd dit gebied al 2x voor speculatie gebruikt. Er werden pogingen ondernomen om dit gebied te kunnen kopen en het te ontginnen. Maar dhr. C. Vattier Kraane had daar niet zoveel trek in.

De aanhouder won en in december 1938, tijdens een gezamenlijke vergadering met de grootgrondbezitter, de Heidemij en de Eiermijn in café Van de Ven in de Rips gaf eindelijk de doorslag voor de verkoop. Begin januari 1939 werd het gebied aangekocht en vrijwel meteen werd gestart met een werkverschaffingsproject. De Eiermijn⁵ stelde het geld beschikbaar voor de aankoop van het gebied. De ontginning van de Klotterpeel was een particulier initiatief wat vrij uitzonderlijk was, want vele Nederlandse kranten berichten er over. Meestal was het de overheid of gemeente die zo'n groot werkverschaffingsproject initieerden.

Met de ontginning wilde men twee doelen bereiken;

Ten eerste om de Klotterpeel alleen via de werkverschaffing te ontginnen. Voor dit project werd door de overheid een bedrag van f145.000.- begroot voor lonen en f26.000.- andere kosten. In eerste instantie werd het arbeidsloon voor 95 % bekostigd door de overheid. Maar de CRE droeg het natuurgebied de Klotterpeel over aan de overheid (Staatsbosbeheer). Nu werd het project voor 100% bekostigd.

Ten tweede om er na de ontginning boerderijen te stichten die katholieke jonge boeren tegen een schappelijke prijs konden kopen en hun eigen boerderij te bouwen.

◀ *Bericht in de Provinciale Overrijsselsche en Zwolsche courant 9 januari 1939.*

⁵ Zie 20e Nieuwsbrief Eiermijndreef en Kippenhandel Piet van Leuken.

Johan Bellemakers was in 1938 met pensioen gegaan en dus niet meer direct bij de ontginning van de Klotterpeel betrokken. Hij werd opgevolgd door A.J. Bijlard uit Deurne.

Hij was wel samen met de burgemeester Goossens van de gemeente Oploo betrokken bij het toezicht en verkoop van gronden in de Klotterpeel. Voor zijn nuttige bewezen diensten kreeg hij in 1946 van het bestuur van de CRE voor een jaar het jachtrecht op het nog niet ontgonnen deel.

► *Deel voorblad jaarverslag en tevens 40-jarig bestaan in 1944. Bron: Gemeentearchief Roermond, 4121 CRE, nummer 10 jaarverslagen 1917-1945.*

Aanleiding voor de Eiermijn (CRE) om de Klotterpeel aan te kopen.

In het voorjaar van 1937 werd er tijdens vergaderingen in het bestuur van de Eiermijn al gediscussieerd hoe een deel van de reserves te beleggen in onroerende goederen ten bate van boeren. De Eiermijn wilde graag een groot ontgonnen complex aankopen om 20 of meer jonge boeren de gelegenheid te geven een bedrijf te stichten. Men wilde dit graag in samenwerking doen met andere boerenorganisaties zoals de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en de Limburgse Landbouw en TuinbouwBond (LLTB). In december 1937 organiseerde de CRE een vergadering met een aantal boerenorganisaties, om hen voor dit plan te interesseren. Al snel bleek dat zij voor dit plan geen geld beschikbaar wilden stellen. Dit was voor de Eiermijn geen reden om er niet mee door te gaan. Er werd 3 ton gereserveerd om deze plannen te realiseren. In eerste instantie wilde de CRE alleen ontgonnen cultuurgrond kopen. Maar in december 1938 deed zich plotseling de gelegenheid voor om een complex ontginningsgrond in de omgeving van de Rips te kopen. Er dreigde gevaar dat deze gronden in handen kwamen van 'andersdenkenden'.

Na de aankoop van het grondstuk werd het werk in een werkverschaffingsproject uitgevoerd. Dit vond plaats onder leiding van de Nederlandse Heidemaatschappij, zodat de CRE praktisch geen bemoeienis had met het beheer van die werkzaamheden.

Verder werd een vertrouwenspersoon aangesteld die toezicht hield op het geheel en allerlei zaken regelde. Het bestuur koos voor burgemeester Goossens van de gemeente Oploo. Voor adviezen en verkopen van gronden vertrouwde het CRE-bestuur volledig op hem.

Start met de ontginning.

In januari 1939 gaf de Eiermijn aan de Nederlandse Heidemij de opdracht deze grond te kopen. Deze werd aangekocht voor f72.500.-. Meteen nadat de opdracht aan de Heidemij was verstrekt begon deze een gedetailleerd plan voor ontwatering, verkaveling en ontginning uit te werken. Ze gingen het gebied ontginnen voor Boerderij Stichting. Ze waren zeer voortvarend en dankzij de hulp van Inspecteur voor de Werkverschaffing in Noord-Brabant ir. Markervoort konden ze al in maart starten met de werkzaamheden. Er werden ongeveer 200 werkelozen uit voornamelijk Boxmeer, Gemert en Helmond ingeschakeld. Het was zwaar werk en het loon karig. De afstand vanaf Helmond naar De Rips is ongeveer 20 km en vanaf Boxmeer is ruim 16 km. Velen kwamen met de fiets. Maar of er ook bussen werden ingezet is niet duidelijk. Over de werkomstandigheden in de Klotterpeel is tot nu toe geen informatie gevonden. *Wel zijn er foto's uit het Nationaal Archief bekend.*

Het plan werd gemaakt voor 16 boerderijen van 10 tot 12 ha. Er werden twee wegen van oost naar west door het gebied getrokken en terreinscheidingen gegraven in de vorm van afwateringsloten. Vervolgens werden de akkers in greppels verdeeld in $\pm$ 40 bij 250 meter.

In juni 1939 was een van de hoofdwegen al zover gevorderd dat deze door minister Romme geopend kon worden. Vele autoriteiten waren bij de opening zoals; bestuur van de Coöp Roermondse Eiermijn, leden hoofdbestuur van de NCB en de Coöp Centrale Boerenleenbank, vertegenwoordigers van de Nederlandse Heidemij-Maatschappij en de Rijksdienst voor de werkverruiming, 1^e kamerlid Fleskens en enige Statenleden. Ook de burgemeesters van waaruit de arbeiders in de Klotterpeel werkzaam waren. Tot slot Pastoor Smeets en afgevaardigden van de eierbonden uit omliggende plaatsen.

▲ en ► *Arbeiders aan het werk tijdens de ontginning van de Klotterpeel. Foto's Nationaal Archief.*

Het gebied Klotterpeel had een niveauverschil van 1½ tot 2 meter en bovendien met zeer veel verschillende grondlagen. Dit egaliseren kostte veel arbeid en moest met zorg gebeuren. Dit gebeurde alleen met mankracht, schop en kiepkar. Voor een vruchtbaar akkerland moest de goede bovenlaag van de grond worden afgegraven en opzijgelegd. De verschillende grondlagen werden zorgvuldig afgegraven en verdeeld naar gelang hun samenstelling. Tot slot werden de schrale gronden naar de lagere gelegen gebieden getransporteerd om hier de grond gelijk te maken. Dit betekende dat diverse grondlagen soms over honderden meters met kiepkarren over rails verplaatst moesten worden. Als laatste werd de vruchtbare bovengrond weer over het gelijkgemaakte terrein uitgespit. Elke akker werd weer op zichzelf tonrond gelegd en gelijk gemaakt zodat er een goede afwatering was. Op de ontgonnen akkers werden meteen lupinen gezaaid die in najaar werden omgeploegd, dat zorgde voor een goede bemesting. Na een jaar was 101 ha van het complex omgezet in akkerland en kon in de zomer van 1940 al 60 ha rogge worden gemaaid en gedorst.

De gemeenten zelf hadden eigenlijk geen invloed waar en hoeveel werklozen naar een ontginningsproject moesten gaan werken. Wel was men het er in de Gemeenteraad niet altijd mee eens dat werklozen ver van huis aan het werk werden gezet.

► *Uit de raadsvergadering Asten. De Zuid-Willemsvaart 9 april 1940*

v. d. Boomen verzoekt de werklozen, die er nog zijn, in Asten aan het werk te zetten en ze niet naar De Rips of elders te sturen.

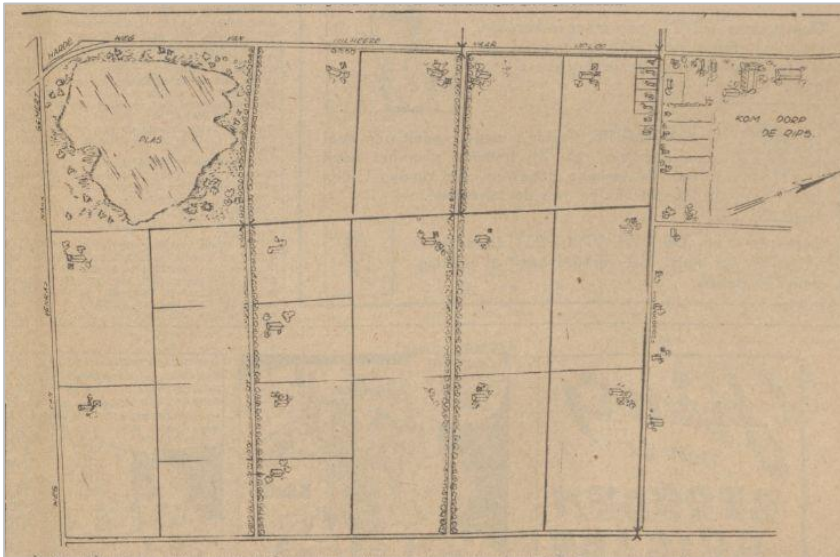
De Voorz. zegt, dat deze kwestie in Den Bosch besproken is. Er wordt zooveel mogelijk rekening mee gehouden, maar het kan niet altijd.

Met de start van de ontginning begon de werkloosheid al te dalen. De reden was o.a. dat vele mannen werden opgeroepen vanwege de mobilisatie. Maar ook trok de werkgelegenheid weer flink aan. In Helmond daalde het aantal werklozen steeds verder, deze gemeente leverde veel arbeiders voor de

werkverschaffing in de Klotterpeel. Hetzelfde was het geval in Bakel, waren er in 1939 nog 25 werkelozen, in maart 1940 had de gemeente Bakel geen werkelozen meer. Tot 1 aug 1940 had de Heidemaatschappij f105.900.- uitgegeven. Hieruit bleek dat het een zeer kostbaar werk zou zijn geworden, als het Rijk de lonen niet 100% had vergoed.

In september 1940 werd er een excursie voor journalisten naar het gebied georganiseerd om de te verwachte resultaten te zien. Tijdens de rondleiding werd verteld, dat er nog steeds werd gewerkt, maar in een lager tempo vanwege het gebrek aan arbeidskrachten.

Eind december 1940 waren er nog 10 arbeiders aan het werk. Dat maakte het werk eigenlijk te duur om hier mee door te gaan. Ook in 1941 bleef er een tekort aan arbeidend personeel, wat de zaak steeds duurder maakte, maar het bestuur zag nog geen aanleiding tot ongerustheid. Tijdens een bestuursvergadering zei de financiële man; *Zoals het zich thans laat aanzien zal de CRE geen cent behoren bij te passen.* Aanvankelijk was het plan nog 2 complexen uit te geven. Hiervan werd evenwel vanaf gezien. In september 1941 werd de ontginning stopgezet vanwege te weinig arbeiders.

◀ *Globale schets hoe de Klotterpeel er in de toekomst uit zal komen te zien. Uit De Limburger Koerier van 25 september 1940.*

De laatste woeste heide, zo'n 36 ha, werd pas weer na 1947 ontgonnen.

► *Foto genomen tijdens de ontginning van het laatste deel van de Klotterpeel na 1947. V.l.n.r. staand Harrie Gelden, Toon Willems, zittend Johan Gelden, Janus Gloudemans, Onbekend, Gloudemans en staand Jan Klaus.*

In september 1940 was men begonnen met de bouw van het Rijkswerkkamp op de oude Rips.⁶ In het najaar van 1941 was het werkkamp klaar en kwamen de eerste Chinezen naar De Rips. Ze werden te werk gesteld in het Beestenveld waar veel bomen waren geveld om er houtskool van te maken. De Chinezen hadden de opdracht om de puisten die nog in de grond zaten uit te graven. Verder deden ze ontginningswerk op stukken grond bij Hein van der Hulst, Piet Willems en Piet Cornelissen, de "Pindaplak", in de Jodenpeel. In de Klotterpeel werd heel weinig ontginningswerk door de Chinezen gedaan. Wel werden de Chinese fecaliën, als extra bemesting, over de nieuwe gronden van de Klotterpeel uitgespreid. De emmers werden elke zaterdag door Hent van Zogchel met paard en wagen en zijn 'strontschep' opgehaald en uitgestrooid.

De Klotterpeel voor boerenfamilies.

De Eiermijn zag zichzelf als een filantropische instelling die zich met het eiergeld van de boeren tot nut kon maken voor andere boeren. Er was een groot tekort aan cultuurgrond waar jonge boerengezinnen zich konden settelen. Een ander reden die alleen op de achtergrond speelde maar wel belangrijk was. Als men zelf boerderijen ging stichten en verkopen, konden 'andersdenkenden' gemakkelijk geweerd worden.

Voor de Eiermijn was het de bedoeling dat de boeren die percelen van de Klotterpeel aankochten, verplicht waren binnen een bepaalde tijd een boerderij te stichten. Tijdens een vergadering in augustus 1940 dacht het bestuur daar heel anders over. De oorlogssituatie had alles veranderd, de kosten voor een boer waren te hoog om deze op te brengen. Een maand later kwam tijdens een bestuursvergadering burgemeester Goossens op bezoek om uitleg te geven over het project Klotterpeel. Hij was van oordeel dat het beter en voordeliger om over te gaan tot het verkopen der complexen en de boeren zelf te laten bouwen. Hij had al voldoende gegadigden en allen waren zeer geschikte personen. Verder zou hij willen dat niet werd vastgehouden aan het stichten van een boerderij binnen 2 jaar. Het bestuur besloot tot verkoop van de percelen. Voor de CRE was het veel te duur, om zelf de terreinen te bewerken en bezaaien. De prijs per ha werd bepaald op f900 per ha met dien verstande dat de prijs voor de minder goede percelen lager werd gesteld. Burgemeester Goossens vond de prijs te hoog. De kosten waren geraamd op f750 per ha en hij dacht dat die kosten niet hoger zouden worden. Het was niet de bedoeling om met de verkoop van de grond winst te behalen. Het bestuur droeg burgemeester Goossens op de verkopen en verdere contacten met reflectanten op zich te nemen.

De eerste gronden werden verkocht.

Het bestuur liet de verkoop aan burgemeester Goossens over. Hij werd bijgestaan door Johan Bellemakers, om te onderhandelen met eventuele huurders of kopers. Op 13 december 1940 was in de Klotterpeel 130 ha ontgonnen, waarvan 52 ha verkocht voor f54000,=. Hiervan was f27000.= contant betaald, een deel werd betaald op 31 dec 1940. En het restant bij het stoppelbloot aanvaarden van de grond op 31 aug 1941. Burgemeester Goossens was van mening, nu de tijden slecht waren, dat er een groot gevaar bestond dat er te veel loodsers kwamen die het stichten van boerderijen tegen hield. Maar op 4 september schreef hij aan het bestuur van de CRE, dat hij een onderhoud had gehad met de burgemeester van Bakel, die hierin geen bezwaar zag. Zodra er gelegenheid tot bouwen bestond was koper verplicht volgens het koopcontract een boerderij te stichten.

► *Advertentie te koop of te huur percelen Klotterpeel⁷. De Zuid-Willemsvaart 6 juli 1941.*

TE KOOP OF TE HUUR
2 perceelen bouwland, 1
perc. groot 1,76,20 h.a. en
1 perc. groot 1,91,70 h.a.,
langs den harden weg de
Rips-Milheeze. Aanvaar-
ding oogststoppelbloot 1941
Bevragen bij J. Bellemakers
te De Rips.

⁶ Informatie over het Rijkswerkkamp in De Rips: 39^e Nieuwsbrief Rijkswerkkamp, klöskeskeet en houtwerf in De Rips.

⁷ Oogststoppelbloot het moment waarop de oogst van het veld is.

Meteen werd besloten om aan de heer Gloudemans 10 ha te verkopen. Voor een gemiddelde prijs van f650.=. De familie Gloudemans had tegenover dit gebied, al een boerderij in de Jodenpeel. Door deze grond erbij te kopen werd de boerderij 10 ha groter. De grond werd wel beboerd, maar het duurde tot 1952 voordat hier de eerste gebouwen kwamen.

► *Toon Gloudemans met kinderen uit de buurt tijdens een aangename zondag verpozing.*

Jan Braks en Sjef Verstraten kochten beiden in 1940/41 ca 10 ha grond als uitbreiding op hun bestaande boerderijen in De Rips. De grond lag aan de Burgemeester v.d. Wildenberglaan en werden vanaf dat moment door henzelf beboerd. Het duurde echter tot midden jaren 50 voordat een van hun kinderen hier een boerderij stichtten. In 1954 werd de boerderij van Tien en Tonia van der Linden-Braks gebouwd. Harrie en Riek Verstraten-van den Broek bouwden enkele jaren later in 1957 hun boerderij. De Eiermijn verkocht ook 6 bouwpercelen van 25x60 meter aan o.a. Harrie van der Heijden, Piet de Groot en Van Deursen. Deze lagen in het uiterste noord-west hoek van de Klotterpeel tegen het kruispunt.

In dezelfde tijd 1940/41 werd ruim 13 ha grond verkocht aan Willem van der Rijt uit Volkel. Deze kavel lag in de noord-west hoek, zonder de 6 bouwpercelen. Vanuit Volkel bewerkte Van der Rijt de grond. Er werd steeds met paard en kar op en neer gereden. Mieke Haazen-vd Rijt (1940) herinnerde zich nog heel goed dat zij als jong meisje vanuit Volkel met de fiets naar de Rips ging om mee te helpen op het land. Vader had hier een open schuur gebouwd en daar aten zij de mee gebrachte boterhammen en karnemelkse pap.

◀ *Boerderij van Willem van de Rijt is pas in 1952gebouwd. Bron: Mieke Haazen-van de Rijt.*

Direct na de oorlog wilde de gemeente Bakel voor jonge gezinnen in De Rips, 4 dubbele woonblokken langs de Middenpeelweg bouwen. De gemeente klopte hierbij aan bij grondeigenaar Willem van der Rijt die er notabene zelf nog niet woonde. Willem had er dan ook niet zo veel trek om zijn ontgonnen en met de hand

bewerkte grond weer voor een deel te verkopen. Hij liet het op een onteigening en verkoop aankomen. In oktober 1949 konden 8 jonge gezinnen de nieuwgebouwde huizen betrekken. Willem van der Rijt bouwde zelf pas in 1952 zijn eigen boerderij en kwam in 1953 met zijn gezin naar De Rips.

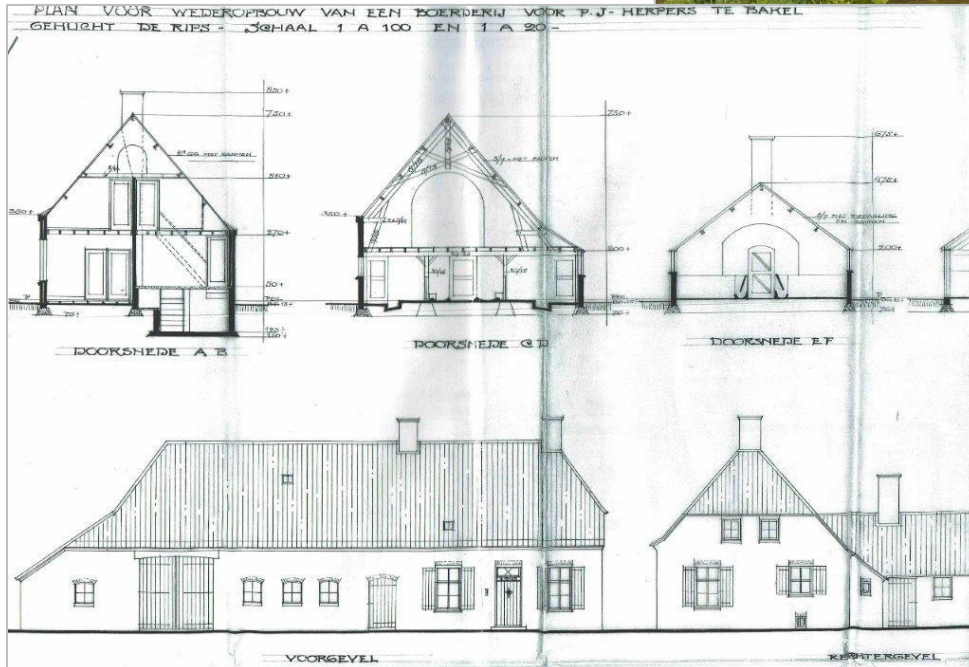
Boeren van buiten het dorp kwamen naar de Klotterpeel

Jan Willems was een van de eerste boeren die hier van 'buiten' in De Rips kwam wonen. Hij bouwde in 1941 een kleine boerderij aan de huidige Burg. v.d. Wildenberglaan 50. Enkele jaren later werd er naast een grotere boerderij gebouwd. In 1955 besloot de familie om naar Canada te emigreren. De boerderij werd aan Frans van Zeeland verkocht.

► *De eerste boerderij van Jan Willems gebouwd in de Klotterpeel 1941. Foto 2018 Bernard Ploegmakers.*

▼ *De bouwtekening van de boerderij van familie Herpers 1947. Bron Gemeentearchief Gemert Bakel, AB.003, 612.142.*

In het voorjaar van 1942 werden ook percelen ter grootte van 10 ha te verkocht aan de heren Veldpaus en Lourensen uit het dorp Zeeland en de heer Herpers uit Uden. Willem Veldpaus had een boerderij in Volkel. Maar met de uitbreiding van het vliegveld door de Duitsers, moest hij verhuizen. Willem Veldpaus was verzekerd tegen oorlogsschade en ontving het nodige kapitaal om in 1942 aan de Minister Rommedreef een boerderij te stichten.

Willem gaf die hint door aan zijn burens Piet Herpers en Jan Lourensen, want zij moesten ook vertrekken i.v.m. uitbreiding van het vliegveld. Helaas hadden zij geen oorlogsschade verzekering afgesloten. Pas na 1½ jaar kregen ze eindelijk een bijdrage van de regering en konden zij ook vertrekken. In 1943 kwam Jan Lourensen naar De Rips en bouwde met het mee gebrachte materiaal een houten keet om in te wonen. De stal werd gebouwd met opeengestapelde stropakken. Uit het bos haalde hij hout dat als afdak diende.

Ook Piet Herpers heeft met zijn gezin enkele jaren in een noodwoning moeten leven. Heel moeizaam hebben zij met hard werken hun levensbestaan kunnen redden en opbouwen. De gebroeders Herpers bouwden hun boerderij midden jaren 50.

Manus de Groot kwam in 1952 vanuit Valkenwaard naar De Rips en bouwde naast de schaapskooi Het Zwarte Hok de boerderij de Johanna Hoeve aan de Kruisberglaan.

► *De Johanna Hoeve gebouwd in 1952 door Manus de Groot. Bron Bernard Ploegmakers.*

Jonge Ripse boerengezinnen gingen boeren in de Klotterpeel.

Frans van den Akker en de broers Jas en Piet Ploegmakers wilden met een eigen boerderij beginnen. Ze hadden al verkering en wilden een eigen gezin stichten. De percelen werden gekocht en vervolgens werd er in 1943 getrouwd. Ze vroegen allemaal in datzelfde jaar een noodwoning (ofwel een kippenhok) aan. In deze noodwoning woonden ze 10 jaar voordat ze een boerderij konden bouwen.

◄ *Voor hun woning Piet Ploegmakers en zijn vrouw Tonia van Beek en het oudste dochttertje Riky. Foto 1947. Bron: Familie Ploegmakers-van Beek.*

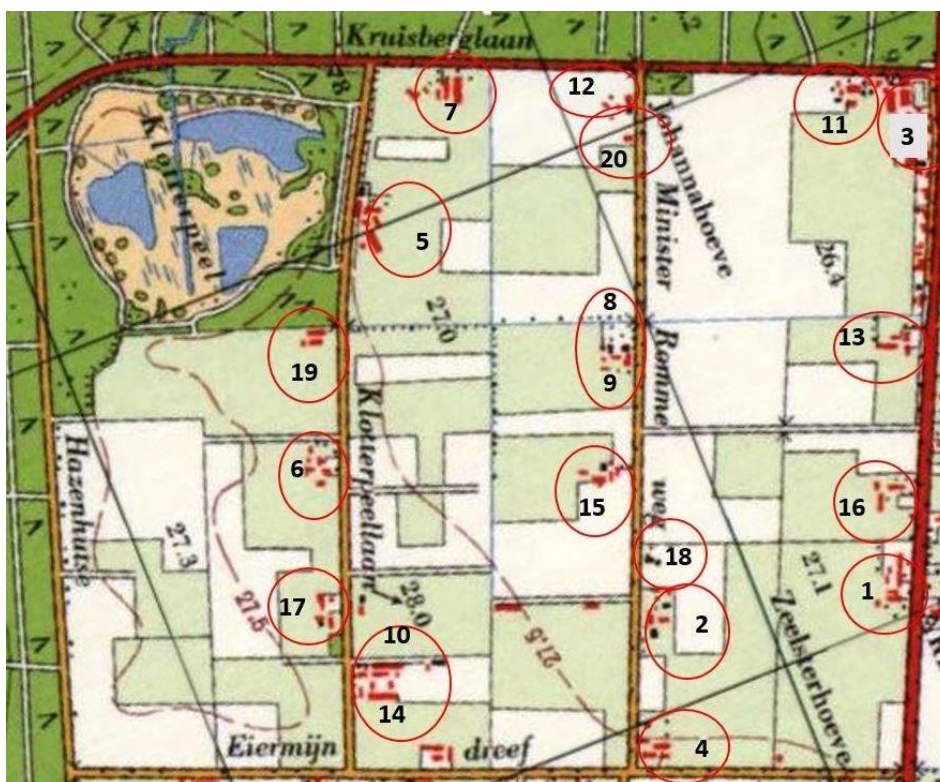
▲ De familie Gloudemans voor hun woning aan de Klutterpeellaan 5 in 1952. Bron: familie Gloudemans.

▲ De samengestelde kadastrale kaart no 310 A uit 1945. De dunne, grijze lijnen en kleine cijfers zijn de percelen die boeren uit Bakel en Milheeze voor 1910 hadden gekocht. Mej. Massée heeft al deze gronden opgekocht. Hier overheen is de nieuwe situatie aan gebracht. De dikke rode lijnen zijn de twee hoofdwegen. De dunne rode lijnen en zwarte cijfers in de percelen zoals de situatie was in 1944.

De eerste bewoners in de Klutterpeel was Jan Verschuren met zijn gezin. De familie heeft hier gedurende de jaren 1923 – 1927, (no 13 kaart) in een noodwoning gewoond.

Bewoners van de Klotterpeel met van datum vestiging gebouwen.

No	Noodwoning /boerderij	Naam	Adres		Noodwoning /boerderij	Naam	Adres
1	1941	Piet de Groot	Burg. van de Wildenberglaan 2	10	1952	Janus Gludemans	Klotterpeellaan 3
2	1941/1943	Jan Willems	Burg. van de Wildenberglaan 50	11	-/1952	Willem vd Rijt	Kruisberglaan 11
2	-/1942	Willem Veldpaus	Min. Rommedreef 1	12	-/1953	Manus de Groot	Kruisberglaan 13
3	1941/1948	Harrie vd Heijden	Kruisberglaan 1	13	-/1955	Tien vd Linden	Burg. van de Wildenberglaan 46
4	-/1943	Jan Lourensen	Min. Rommedreef 3	14	1952/1955	Martinus Gludemans	Klotterpeellaan 5
5	1943/1953	Jas Ploegmakers	Klotterpeellaan 1	15	1957/1969	Harrie Herpers	Min. Rommedreef 6
6	1943/1954	Frans vd Akker	Klotterpeellaan 2	16	-/1957	Harrie Verstraten	Burg. van de Wildenberglaan 48
7	1944/1953	Piet Ploegmakers	Kruisberglaan 17	17	-/1966	Koos van Bakel	Klotterpeellaan 4
8	1947/1953	Piet Herpers	Min. Rommedreef 2	18	-/1980	Jas Ploegmakers	Min. Rommedreef 1A
9	1949/1960	Leonard Herpers	Min. Rommedreef 2a	19	-/1981	Henri vd Heijden	Klotterpeellaan 2a
		4 dubbele woonblokken	Burg. van de Wildenberglaan	20	1913	Zwarte Hok	Kruisberglaan 1

Opmerkelijke plaatsen en gebeurtenissen in de Klotterpeel.

Het zwarte hok.

De schaapskooi het Zwarte Hok stond vroeger in Oploo nabij de Judith Hoeve langs de huidige Peelkanaalweg, waar het als schaapskooi en ontginningshok gediend heeft. In 1913 werd het naar de heide van de Klotterpeel verplaatst en opnieuw opgebouwd. Schaapsherder Kanters uit Gemert had hier met zijn schapen zijn onderkomen. Hij had jarenlang het recht om hier zijn schapen te laten lopen, maar met de ontginning in 1939 was dat plotseling afgelopen. Hij liet een dagvaarding naar de CRE sturen, dat de Heidemij-Maatschappij de ontginning moest staken zolang dit recht nog liep. De CRE was wat gepikeerd dat de Heidemij dit niet eerder had gemeld. Ze probeerden er in overleg met Kanters uit te komen maar dat lukte niet. Uiteindelijk moest Kanters toch plaats maken voor de ontginning.

◀ *Het Zwarte Hok voor 1913 bij de Judith Hoeve in Oploo.*

Later werd de schaapskooi overgenomen door schapsherder Snoek uit Mill. In een met palen afgezet stuk in de hoek van de schaapskooi had hij met pakken stro een woon- en slaapplegenheid. Zijn schapen bewoonden de rest van het gebouw, als ze niet op de nog onontgonnen Klotterpeelse heide verbleven. Nadat alle gronden van de Klotterpeel waren ontgonnen, zijn de schapen verdwenen. Schapsherder Snoek verliet schaapskooi het Zwarte Hok in 1953 definitief toen Manus de Groot er een boerderij bij bouwde. Snoek was met zijn schapen al vertrokken naar de heide van Venray en Milheeze. Nadat de Vliegbasis De Peel was aangelegd, werden vanaf ca 1953 de schapen geweid op de aangelegde graslanden langs de start- en rolbanen. Hier had hij ook een klein woonverblijfje.

▶ *Het Zwarte Hok met een ahang eraan aangebouwd in 1954 door Manus de Groot*

Manus nam de schaapskooi over en bouwde de kooi in de loop der jaren om tot varkenshokken en paardenstal. In 1987 nam zijn jongste zoon Tiny het bedrijf over. Op een gegeven moment ontstond er korstsluiting, waardoor het gehele gebouw afbrandde. Hierna zijn de restanten van de schaapskooi het Zwarte Hok van de aardbodem verdwenen door ze ter plekke in de grond te begraven door broer Toon, een Ripse kraanmachinist.

◀ *De schaapskooi het Zwarte Hok na de brand aan de Minister Rommedreef.*

Familie Herpers met varkensbeer en houtzagerij.

Aan de Minister Rommedreef (no 9 kaart) was bij de familie Herpers van ongeveer 1950 tot 1966 vanuit de Boerenbond De Rips de varkensbeer gestationeerd. Alle Ripse boeren hadden in die tijd nog maar enkele zeugen. Als een vrouwtjesvarken (berig) was, werd zij door de boer vanuit alle hoeken van het dorp te voet aan een touw naar deze plaats geleid. Naast het varkenshok waar de beer in stond, was een weijtje met veel modder en een zogenaamde dekstoel waarin het bronstige varken werd geplaatst. Zodra het varken hierin stond, werd een touwtje achterlangs het varken aan de dekstoel vastgezet. Daarna haalde Piet Herpers (met lange baard) het mannelijk varken uit de kooi en liet hem zijn werk doen. Nadien leidde de boer zijn varken weer naar de thuisstal. Opmerkelijk in het geheel was wel dat na de eerste keer een varken niet meer geleid hoefde te worden. Elk varken wist de weg in feite alleen naar de Ripse varkensbeer te vinden. Na 1966 heeft Jas Nooijen aan de Jodenpeeldreef de varkensbeer overgenomen. Eind jaren zestig is, door de groei en specialisatie van de varkensbedrijven, deze werkwijze opgehouden te bestaan.

Loonwerk en houtzagerij.

In hetzelfde pand op no 8 (kaart) aan de Minister Rommedreef bij de fa. Herpers was een houtzagerij gevestigd. In de jaren 40 en 50 had de familie Herpers zich beziggehouden met loonwerk, in de vorm van graan dorsen en aardappelen rooien. Daarna is men zich meer gaan toeleggen op hout zagen. Lennard Herpers had een circelzaagmachine gebouwd achter een Fordson Major tractor. Klanten verzamelden thuis hout, dat ze als kachelhout wilden gebruiken. In plaats van zelf met de handzaag aan de gang te gaan, liet men Herpers komen en dan was die hele stapel hout zo kort gezaagd. De korte handzame klosjes werden droog opgestapeld als wintervoorraad voor de kachel. Toen vele huizen overgingen op oliestook en later aardgas, raakten deze werkzaamheden snel in de vergetelheid.

Vervolgens werd overgegaan op het planken zagen van grote bomen. In Someren-Heide werd een Brenta houtzagerij opgekocht. Deze werd thuis in een schuur met overkapping geplaatst waar voorheen de varkensbeer stond. De aandrijving vond plaats door een tractor. Iedereen kon er bomen brengen die ter plekke tot planken in verscheidene dikten gezaagd konden worden. De zagerij was in gebruik van zo begin 1970 tot de eind jaren '70. Momenteel is de zagerij nog wel aanwezig maar niet meer in gebruik.

Vastenavondspelen in De Rips.

Traditioneel werd in De Rips al in de jaren 20 en 30 Vastenavond gevierd. Jaarlijks werd een comité van jonge mannen gevormd die deze dag organiseerden. Ze haalden ook geld op om de prijzen en andere benodigdheden te kunnen financieren. Ze regelden de wedstrijden. Deze werden in de ochtend gehouden en na de middag waren er allerlei volkspelen.

In 1935 schreef de deken van Helmond E. Rath aan pastoor Smeets van De Rips dat hij strenger moest optreden tijdens carnaval. Pastoor Smeets nam enkele daarvoor enkele maatregelen. Zo mochten er geen protestantse leden meer in het bestuur zitten, ook moesten meisjes voor donker het terrein verlaten. Wel schreef Smeets in zijn brief van 2 maart 1935 aan Mrg. Diepen dat hij het jaar daarop zou zorgen dat er meer volgens de richtlijnen van het Bisdom.

DE RIPS.

— Zooals gebruikelijk zullen ook dit jaar weer tijdens de Vastenavonddagen volkspelen plaats hebben. Het comité voor de organisatie hiervan is samengesteld uit de heeren:

F. Ploegmakers, A. v. d. Akker, A. v. d. Kerkhof, Jac. v. Zoghel en M. v. Bakel.

◀ *Bericht in De Zuid-Willemsvaart 8 februari 1939.*

▼ *Opening van de vastenavondspelen door burgemeester Wijtvliet in 1939 op de hoek van de huidige Kruisberglaan en de Burg. v.d. Wildenberglaan in de Klotterpeel. Het meisje met kussen is het dochtertje van burgemeester Wijtvliet. Hierachter de medeorganisator Frans Ploegmakers en rechts met sigaret politie Strijbosch kijkt toe.*

Eind jaren 20 werden de wedstrijden nog op de Ripsestraat gehouden. In de jaren 30 verhuisden de Vastenavond spelen nabij het kruispunt Milheeze- Venray.

Een onderdeel van de Vastenavond spelen was het controversionele spel, het gentryden. Onder jongeren was het zeer populair. Het gentryden was een behendigheidsspel waarbij ruiters probeerden de kop van een dode gans af te trekken. De gans (gent) werd ondersteboven aan een houten stelling gehangen, zodat de ruiters er onderdoor konden rijden. De dode gans werd geprepareerd met een touw in de hals die met groene zeep was ingesmeerd. De ruiters moesten in draf onder de stelling doorrijden en dan proberen de kop er af te trekken. In latere jaren raakte dit spel uit gebruik.

DE RIPS.

— Dinsdag hadden hier de jaarlijksche Vastenavondspelen plaats. Aanvankelijk dreigde deze dag door het slechte weer te mislukken, doch na eenige vertraging kon 't program in z'n geheel afgewerkt worden.

Het terrein zag er dit jaar inderdaad feestelijk uit. Aan den ingang was een eereboog geplaatst die de bezoekers een welkom toeriep, terwijl 't veld ook met dennegroen omzoomd was. Omstreeks 10 uur arriveerde de Burgemeester. Hij werd verwelkomd door den Voorzitter van het feestcomité den heer P. Ploegmakers. Na een korte toespraak van den Burgemeester, waarin hij de deelnemers een genoeglijken en gepasten gezelligen dag toewenschte, knipte hij het lint door, waarmee de gemakkelikheden officieel geopend waren.

Het eerste nummer van het program, n.l. het gentryden nam de voormiddag in beslag. Na een flinken strijd gelukte het den heer P. Ploegmakers de kop van de gent te bemachtigen waarmee deze dus winnaar werd van den hoofdprijs. Na den middag kwamen de volksspelen aan de beurt. Hiervan werd druk gebruik gemaakt. Zeer in den smaak vielen het voor heeren fietsen over een op een ton gelegde plank en zakloopen waarbij nogal eens geduikeld werd. Ook het nummer hardloopen met hindernissen voor dames had veel succes.

Om ongeveer 5 uur had de prijsuitreiking plaats in café v. d. Ven.

Het comité kan met genoegen op den welgeslaagden dag terug zien.

De uitslag is:

Gentryden: 1e pr. P. Ploegmakers.

Ringrijden: 1e pr. C. v. Bakel, 2e pr. M. van de Kerkhof, 3e pr. C. van den Broek, 4e pr. M. Beckers.

Fietsen met hindernissen 1e pr. A. v. d. Ven, 2e pr. J. van der Ven, 3e pr. F. van der Ven, 4e pr. H. v. Heyden.

Zakloopen met hindernissen: 1e pr. C. van Dommelen, 2e pr. Th. Beckers, 3e pr. M. van den Broek, 4e pr. J. Beckers.

Behendigheidswedstrijd voor dames: 1e pr. M. Joosten, 2e pr. M. Deenen, 3e pr. M. van der Heyden, 4e pr. A. de Groot, 5e pr. J. Kastelijn, 6 pr. M. Kerkhof, 7e pr. J. van den Akker.

Verder werden bij verloting nog een 10 tal prijzen beschikbaar gesteld voor degenen die een bijdrage gestort hadden. Uitslag gentryverloting No. 1 Jac. Vogelzangs, no. 2 Jo. v. d. Ven.

— Voortaan zal hier de post besteld worden per motor. Voor velen die de morgenpost dikwijls na den middag eerst ontvingen zal dit met genoegen worden tegemoet gezien.

▲ *De stelling met gans voor het gentryden in de Ripsestraat 1929.*

◀ *Verslag van de Vastenavond spelen. De Zuid-Willemsvaart 27 februari 1936.*

Bronnen:

Gemeentearchief Gemert en Bakel; Raadsverslagen gemeente Bakel en Milheeze, brieven Johan Bellemakers

Rijksarchief Arnhem; Heidemij

Gemeentearchief Roermond; 4121 Coöperatieve Roermondse Eiermijn GA, 1904-1965 (1979) Eiermijn, notulen Bestuur en Raad van Commissie, financiële- en jaarverslagen

Archief Theo Verstraten

Archief D'n Blikken Emmer

Hoeymakers S., 1986, Houtvesterij de Peel, Bijdrage tot de geschiedenis van Gemert nr. 12, Heemkundekring De Kommanderij Gemert

Berg W.T. van den, Schöer P.A.D., 1987, De Rips 1880-1940. Ontstaan, bevolking en sociaal-economische structuur van een ontginningsdorp in de Noordbrabantse Peel, scriptie katholieke Universiteit Nijmegen

Thissen P.H.M., 1993, Heideontginning en modernisering. In het bijzonder in drie Brabantse Peelgemeenten 1850-1940, Matrijs Utrecht

Fransen J.L.; Bakel Milheeze Rips bevrijd 50 jaar. Brief verslag aan het Gemeentehuis Bakel 1994

Kerkhof Ed, Gegevens van de ontginning in het Kanveld te Deurne als een werkverschaffingsproject begin jaren 30. Als hulpbron werden de brieven van Johan Bellemakers gebruikt.

Ripse Boerenbond, Verslagen van vergaderingen en jaarverslagen periode 1926 - 1940

Nieuwenhof Dré van de; Kadastergegevens en kaarten

Gesproken met: Ben Beckers, Silvia Beunen-vd Rijt, Toon van den Broek, Frans Gloudemans, Familie

Gloudemans, Toon de Groot, Mieke Haazen-vd Rijt, Nico Herpers, Piet Herpers, Tonia van der Linden-Braks, Jas Nooijen, Piet Ploegmakers, Bernard Ploegmakers en Joop Verstraten, Ruud Wildekamp

Foto's; Nationaal Archief

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2009/12/werkloosheid-jaren-dertig-hoogste-ooit>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Arbeidsinzet>

<http://www.delpher.nl/>

<https://www.anp-archief.nl/> foto; minister Romme op bezoek kabinetsformateur van Steenberghe.

<https://www.bhic.nl/page/15824?mivast=235&mizig=91&miadt=235&milang=nl&misort=dt%7Casc&mif1=Boxmeers%20weekblad&miview=ldt>

Deze nieuwsbrief kwam tot stand m.m.v.

Bernard Ploegmakers

☎ 0623901706

Hannie Ploegmakers

☎ 0614911623

Secretariaat:

G.M. van Geffen

Ripsestraat 23a

5764PE De Rips

0493-599450

gmvangeffen@planet.nl

Het lidmaatschap bedraagt € 15, - per jaar over te maken op rekeningnr. NL24RABO0136131654 t.n.v. Heemkundekring D 'n Blikken Emmer o.v.v. naam en emailadres